

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

עמוד 209, שני חלקים עבודה

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מדוע החפץ חיים לא הזיז את העננים?

בבוקר ערק סגור ולכתוב על הבקבוק את בקשתו, ואם תתקיים בקשתו הוא יחלק את הערק לחברים ביומא דהילולא דיליה וזוהו מעורר שהצדיק יפעל עבורו בשמים). עוד משחר ילדותו, נצפו בו כוחות רוחניים מיוחדים, ואחד הסיפורים היותר מפורסמים בעת קטנותו היה כאשר אביו, רבי יעקב וכל קהל מתפללי בית הכנסת רצו לברך ברכת הלבנה, אך לא יכלו בשל הסתרותה במעבה העננים.

רבי יעקב בראותו זאת, ציווה על אנשים מהקהל שיקראו לבנו יצחק הצעיר. כשהגיע בנו אמר לו אביו רבי יעקב: "ראה בני כל הקהל מחכה כדי לברך על הלבנה, אך היא אינה נראית כלל". מיד נשא רבי יצחק עיניו לשמים ואמר: "לבנה, כיצד אינך מתביישת להסתתר כשכל הקהל הקדוש מחכה לך ומצפה לברכך". והנה זה פלא, תיכף ומיד אחר אמירתו וציוויו ללבנה, הופיעה הלבנה במלוא הדרה.

ויש להבין אם בכוחו של הצדיק להזיז את העננים בשביל לברך על הלבנה, מדוע החפץ חיים אשר בוודאי ובוודאי היה כוחו גדול מדוע המתין שלשה לילות לברך על הלבנה ולא הזיז את העננים?

ונראה לבאר על פי דברי קדשו של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע בספרו קדושת לוי (פרשת חוקת) לבאר את דברי הגמרא בברכות (ד:): ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי. אמר לו: חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה. הניח ראשו בין ברכיו וביקש עליו רחמים ויחיה. אמר רבי יוחנן בן זכאי: אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו. אמרה לו אשתו: וכי חנינא גדול ממך? אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך.

מסביר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע את החילוק בין עבד לשר וזלה"ק: והכלל הוא, מאתו השם יתברך לא יבא רע כלל להעולמות ואפילו אם נראה למטה רעה למעלה הוא טובה והתכלית הוא טובה וכן מי שעיניו פקוחות ומסתכל תמיד למעלה יודע שזאת הוא טובה. ונמצא אינו יכול לבקש על הרעה כיון שהוא יודע באמת לתכלית הוא טובה והוא מסתכל למעלה על התכלית וזהו בבחינות שר שרואה תמיד הפנימיות והכוונה מכל המעשים. ויש עוד צדיק שהוא בבחינות עבד שאינו רואה תכלית המעשה, רק המעשה עצמו ובאמת המעשה עצמו למטה נראה אינו טוב זה יכול לבקש לבטל המעשה ההוא. עכ"ל.

והיינו, צדיק הדומה לשר, הרי שהוא יודע את המהלכים של המלך, וממילא הוא מבין ויודע מדוע ילד זה חולה וסובל,

בספר האות והמופת (ח"ב עמוד 209, שני חלקים עבודה מונומנטלית-יחודית, על כל חכמי ורבני גרוזיה ועל הקהילות שהיו שם) אחד מפרקיו עוסק על הגאון חכם משה דברשווילי ע"ה, שבסוף ימיו עלה לארץ ישראל היה גר ליד שוק מחנה יהודה, היה לו שם בית הכנסת עד היום בית הכנסת נקרא על שמו "דברות משה", נפטר בשנת תש"מ וקבור בהר הזיתים.

אביו רבי רחמים, היו לו ארבעה בנים הגדול חכם משה אותו שלח ללמוד בישיבתו של החפץ חיים בעיירה ראדין, והוא ישן בביתה של אחותו של החפץ חיים במשך שלש שנים. האח השני רבי גבריאל נשלח ללמוד בישיבת בריסק אצל הגאון רבי חיים מבריסק, וקיבל מרבי חיים מבריסק תעודת סמיכה לדיני שחיטה ואיסור והיתר. השלישי חכם מיכאל שלח אותו ללמוד בארץ ישראל והוא למד בישיבת פורת יוסף. והרביעי חכם יעקב נשלח ללמוד בישיבה של חב"ד אצל האדמו"ר הרש"ב.

על הגאון חכם משה דברשווילי העיד עליו אחיו חכם יעקב שהיה בקי בכל ספרי היד החזקה של הרמב"ם בעל פה. מה שמענין שגם חכם יעקב וגם חכם משה שניהם היו דרשנים מעולים אבל חכם משה היה מוסר שיעורים בהלכה ואילו חכם יעקב היה מוסר שיעורים באגדה, ולכן חכם יעקב היתה לו השפעה הרבה יותר גדולה והציבור נהר אחריו יותר מאשר אחרי חכם משה (וכדברי הגמרא בסוטה דף מ. בענין רבי אבהו ורבי חיים בר אבא עיי"ש).

סיפר חכם משה דברשווילי זצ"ל בשנות לימודי בישיבה בראדין פעם אחת למדתי משמר בליל חמישי, ועזבתי את בית המדרש בשעה מאוד מאוחרת ללכת לחדרי. בחוץ היה קור ושלג חזק, בעודני ממחר בדרכי, הבחנתי לפתע מרחוק בדמות אדם, שהולך ברחוב הלך ושוב כל הזמן, מראה כזה של אדם המשוטט ברחוב בשעת לילה כה מאוחרת, כשהשלג יורד והקור כל כך חזק, הטיל בי פחד של ממש. כשהתקרבותי ראיתי להפתעתי את מרן החפץ חיים! הוא גער בי בחוזקה: "באמצע הלילה?! בקור כזה?! לך מיד לחדך לישון!" רצתי מיד לחדרי, בבית אחותו של החפץ חיים, שהייתה מכלכלת אותי בכל. בבוקר כשסיפרתי לה את המעשה אמרה לי: "מה אתה מתפלא?! זה שלושה לילות שהוא מסתובב בחוץ, בקור ובשלג ומחכה שהלבנה תתגלה, כדי שיוכל לברך ברכת הלבנה".

מאידך מצינו מעשה על הרה"ק רבי יצחק אבוחצירא צעיר הבנים של קדש הקדשים האביר יעקב ז"ע, בעל מחבר השיר "אעופה אשכונה" ואשר היה הסנדק של הבבא סאלי (יומא דהילולא דיליה י"ד שבט, והתפרסמה סגולה בעניינו, לקחת

ולכן אין בידו לבקש ולהתפלל שיבריא. שונה הדבר לצדיק הדומה לעבד, שאיננו יודע את סיבותיו של המלך, ולכן מתפלל הוא ובקש, ועל ידי זה מבטל כל גזירות קדושת מעם ישראל.

על פי זה יש לומר, כי רבי יעקב אבוחצירא וכן החפץ חיים לא הזיזו את העננים בידיהם, כיון שידעו מה הסיבה שהביאה את בורא עולם להסתיר את הלבנה מאחורי העננים, ולכן לא רצו לשנות זאת. שונה הדבר אצל רבי יצחק בהיותו ילד שהיה דומה לעבד, שאינו יודע מה הסיבה שהלבנה מתכסית מאחורי העננים, ולכן גזר שתתגלה ומיד נתגלתה.

גלגולי שלג

כידוע חכם סלמן מוצפי ע"ה היה שמח שיורד שלג ונהג לומר: כי ימי שלג הם ימי חג למקובלים. כי הוא היה עושה גלגולי שלג, והוא ראה בספרי הכוונות שצריך להתגלגל על השלג כל גופו במשך צליית ביצה וגמיעתה והוא בדק כמה זמן לוקח, והוא ראה כי לוקח דקה וחצי, וכך היה נוהג (אבל למעשה אנחנו עושים רק תשעה גלגולים על פי הכוונות וישר נכנסים למקווה חם). אבל הוא ידע שאשתו לא מסכימה לכן היה מסתיר ממנה, בליל שבת בסעודה אומרת לו הרבנית טובה ע"ה אני שמחה שהפעם נמנעת מלעשות גלגולי שלג, אמר לו חכם סלמן: בורא עולם נתן לנו כזו מתנה נפלאה ואת רוצה שאוותר עליה!?

כמו כן חכם שמואל דרזי ע"ה היה מקפיד לעשות גלגולי השלג, כפי שכתב רבינו האר"י והיו מכניסים לאחד החדרים שלג ועליו היו מתגלגלים. עד שבאחת הפעמים התקלף לו העור בכתפיים מחמת הקור. סיפר אחד מהתלמידים שמתגורר בדרום הארץ והיה רגיל לבוא עם קבוצת תלמידים לשיעור הקבוע של רבי שמואל ביום חמישי בלילה, ששנה אחת היה שלג בירושלים והיו בטוחים שעד יום חמישי שבדרך כלל הם באים לירושלים ישאר השלג ויוכלו לעשות את התיקון של גלגול השלג, ומה גדלה אכזבתם שכשהגיעו לירושלים ראו שהשלג כבר נמס. והנה תיכף כשהגיעו לישיבה קבלם רבינו במאור פנים מיוחד וכאילו קרא מחשבתם, הקדים ואמר להם: אל תדאגו שמרנו לכם שלג בסוכת הישיבה שמחמת שאין שם שמש והסוכה קרה, נשאר השלג כמות שהוא וכך יכלו לעשות את התיקון.

רבינו יוסף חיים ז"ע בשו"ת רב פעלים (ח"א יו"ד סימן מ"ד) כתב: "עוד שאל על תיקון עוון משכב זכור, שכתב הרב רבינו האר"י זלה"ה שיתענה רל"ג תעניות ויתגלגל בשלג, אם התענה בחורף רל"ג תעניות ולא היה שלג כלל, אם יועיל לעשות גלגול השלג אחר כך באשר ימצא לו, או דילמא בעינן שיהיה גלגול השלג בימי התענית דוקא, ואם תמצא לאמר שיועיל השלג בכל זמן, אם לא היה לו שלג כלל, אם יועיל לו התיקון של התענית גם אם לא נתגלגל בשלג, אלא שנפטר השלג במקום אחד ונעשה מים וטבל בו, אם יספיק זה או לאו.

תשובה: דבר זה מפורש יוצא בדברי רבינו האר"י ז"ל שתיקון השלג צריך שיהיה דוקא בימי התעניות הנזכרים. ומיהו ודאי אם לא עשה תיקון השלג בימי התעניות הנזכרות, כי אם בימים אחרים בלא תענית, גם כן עושה בזה תיקון בעבור העון הנזכר, אלא שאין בידו תיקון גמור ושלם... והיכא דלא נמצא לו שלג ועשה התענית בלבד, הא ודאי אנוס הוא ורחמנא לבא בעי, מאחר שזה סבל עול התענית הרב הזה, כולי עלמא סהדי דאם היה מצוי בידו שלג היה מתגלגל או טובל בו, ולכן ודאי יחשוב לו השם יתברך כאלו עשה התיקון גמור ושלם.

ומכל מקום נראה לי שישתדל לפחות למצוא חתיכת שלג בימי תעניותיו, שיעור שיוכל לגלגל בה ידיו מתחילת האצבעות עד הכתף פנים ואחור תשעה פעמים, וחתיכה זו אפשר להשיג בימות החורף, שאם יניחו בקערה מעט מים על הגג בלילה יהיו המים ההם באור הבוקר חתיכת שלג...

ואשר שאלת אם מהני הפשרת השלג לטבול בו, הנה מפורש בדברי רבינו זלה"ה דמהני וכו'. מיהו דע צריך שיהיה טובל בתוכו בעודנו קר הרבה, ולא אחר שיחם ותעבור ממנו תוקף קרירותו, יען כי הסוד של התיקון הוא תלוי בזה שטובל בשלג בעודו קר מאד, שיתקרר על ידי זה גופו".

שבת שירה:

א. כתב בספר רמתיים צופים (על תנא דבי אליהו, כז, א) והועד על בעל חידושי הר"י: שהיה רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה, מה שלא היה דרכו בכל השנה.

ב. כתב הרה"ק מטריסק בספרו מגן אברהם, בעת קריאת השירה, מתעטר המלך בכתר מלכות ממלא משאלות בני ישראל לטובה: פתח ואמר, שבת זו נקרא 'שבת שירה' ע"ש שקוראין בו שירת הים. והשירה נכתבת אריח על גבי לבנה. שראשי תיבות מזה גימטריא ק"ד, וקו"ף דל"ת מלא בגימטריא כמנין כתר, שעל ידי השירה נתגלה כתר מלכותו יתברך בעולם, שאז בעת השירה עלה ונתעלה עד הכתר העליון.

וכמו כן בכל שנה ושנה, בעת שקוראים השירה, נתגלה הכתר מלכות, וכשהמלך מעטר עצמו בכתר מלכותו, הוא נותן הנחה למדינות, ובפרט במלך מלכי המלכים הקב"ה שכשמעטר עצמו בכתר מלכותו, בודאי יתן הנחה לישראל, וימלא משאלות בני ישראל בכל השפעות טובות והברכות בכלליות ובפרטיות, ברוחניות ובגשמיות, בני חיי ומזוני ורפואה בקרב בני ישראל אמן.

ט"ו בשבט:

כתב הבא"ח (שנה א' פרשת ראה סעי י"א): ...אבל קהל עדתינו אינו מצוי אצלם לאכלו קודם סוכות, ורק אוכלים אותו בט"ו בשבט שמביאים למכור, וגם אותם הקונים אתרוג לנענוע, מצניעין אותו עד ט"ו בשבט ואוכלים אותו, ואלו אין צריכים לברך שהחינו, וכו'. ע"כ.

על הגה"צ רבי זוסמאן סופר זצ"ל מובא, שהיה מהדר אחר מאכל אתרוג, כי אמר, שסוגלת אכילת אתרוג להשפיע כוח בפרי העץ ולזכות לאתרוג נאה בסוכות (עוללות אפרים החדש).

[ואגב עיי בדרכי חיים ושלום (אות תל"א) שכתב: יוציהו (- הרה"ק רח"א ממונקאטש ז"יע) בביתו לדקדק שלא לכוש ולעשות האתרוג לאכול, רק אור לט"ו בשבט שאז מסוגל לזה. ע"כ].

בספר קדושת היהודי מובא בשם היהודי הקדוש מפשיסחא, שמי שיאכל אתרוג בט"ו בשבט יזכה להשלים שנתו.

ובספר יפה ללב (ח"ב סי' תרס"ד) כתב, שמנהגם לעשות מרקחת מהאתרוג שבירכו עליו בסוכות, ולהעלותו על השולחן בליל ט"ו בשבט, שיברכו עליו מאנשי הבית איש או אשה, ומה גם אם היא הרה ללדת, שאומרים שהוא סגולה שתלד בריוח ולא בצער, ויצא הולד בר קיימא, לחיים טובים ולשלום, כשאוכלת ממנו באותה שעה.

והנה בספר מועדי קדשיך כתב, שיש שייכות נפלאה לט"ו בשבט עם האתרוג, כי הנה ידוע שהאתרוג דומה ללב והרי לב השנה הוא ט"ו בשבט כמו שכתוב בספרים הקדושים, שהרי הלב הוא נמצא בסוף השליש הראשון של הגוף, וכמו כן ט"ו בשבט הוא בסוף השליש הראשון של השנה משום כך טוב להתפלל בט"ו בשבט שיזמין לו השם יתברך אתרוג מהודר לחג הסוכות.

אחר שראינו השייכות בין האתרוג אל ט"ו בשבט, כתב בספר פירותיך מתוקין (עמ' קי"ג) דבר פלא הוא, שמיד אחר סוגיית הגמרא העוסקת בענין ט"ו בשבט, מתחיל הסוגיא דאתרוג, וכן בירושלמי. ע"כ.

סגולה:

ישנה סגולה לזיווג (אשר לעת עתה לא מצאתי את מקורה) שכותבים שם הבחור או הבחורה ושמות ההורים על נייר מניחים בשקית ניילון, וקושרים זאת על איקן 'שקדים' מתחילת יום ט"ו בשבט היינו קודם השקיעה וישאר שם במשך כל היום, היינו ער אחר צאת הכוכבים, ואח"כ ישאו את הפתקאות עליהם או יניחום תחת הכר למשך שנה או עד שמתארסים.